

גרעין הבעייה: הבעייה הגרעינית

לו היה מקום להעלאת השערות ופירור שים למניעים הכמוסים ביסוד יוזמתו הדוממת של הנשיא סאדאת — דומה כל ניתוח זה (דהיינו החדרתו הוודאית של המימד הגרעיני לסיכסוך) הוא הוא הפירוש האמיתי למהלך.

על רקע אלטרנטיבה זו מקבלות גם עמדותיה של המחנות הפוליטיים בישר" אל משמעות שונה: הציבור נחלק אם כן בין שוללי האפשרות של יצירת מאזן אי-מה גרעיני, וממילא החובה להתמודד עם בעיית העליונות הצבאית העתידית של מדינות ערב על ישראל בכל הנוגע לנשק הקונבנציונלי; לבין מחייבי מאזן האימה הגרעיני באיזור, אשר יבטל (לדעתם) את אובדן פער הכוחות הקונבנציונלי.

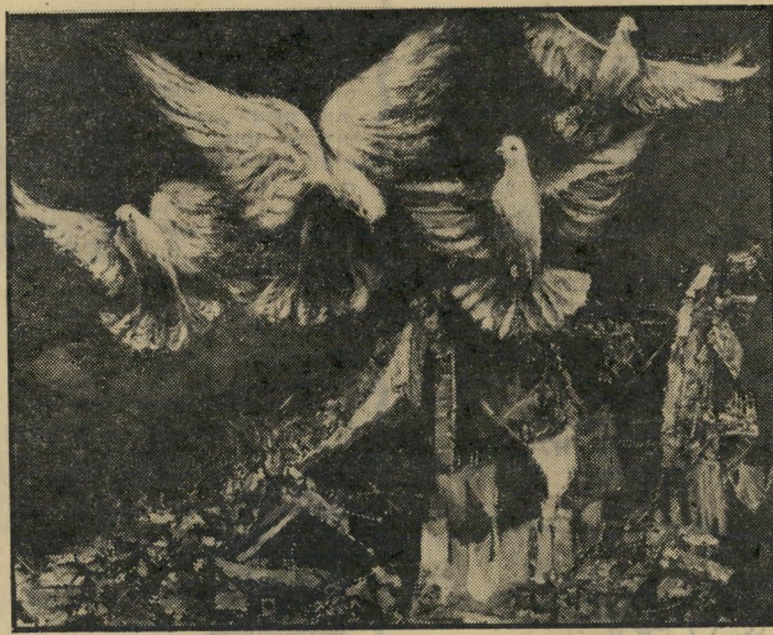
המחנה הראשון דוגל בפתרון הסיכסוך תוך הותרת מקדם בטחון קטן-יחסית (ויתור גדול על שטחים) למען הסיכוי ל-חיסול הסיכסוך ולהקטנת המשמעות של יחסי-הכוחות הצבאיים באיזור, וממילא לביטול מימושה של האופציה הגרעינית. גם הנשיא סאדאת נמנה מן הסתם על מחנה זה. המחנה השני איננו חושש מהיצמדות עיקשת לעמדותיה הנוקשות הנוכחיות של ישראל ומאובדן הסיכויים להשלמה עם ישראל מצד מדינות ערב. מתנה זה משליך יתרון — לא בששון אך בהכרת גאוה לאומית מפותחת — על האופציה הגרעינית שתעמוד לישראל ו-תרתיע אויבותיה, וכך פוטר עצמו מ-הצורך המיידי להציע תשובה קבילה על הערבים להמשך הקיום ולגיטימיות של ישראל.

להגיע בהקדם למימוש האופציה הגרעינית וליצירת מאזן אימה גרעיני באיזור. ביסוד מסקנה זו עומדת ההערכה ה-כמעט בלתי-מעוררת, כי הזמן פועל ל-רעת ישראל ככל שמדובר ביחסי הכוחות הקונבנציונליים. בשל קוצר היריעה לא ניתן להרחיב את הניתוח בנקודה זו. די לציין, כי הן בתחום הכלכלי, הן בתחום

מתקתק ברקע ומשנה — באיטיות אך בוודאות — את הנתונים הצבאיים-פוליטיים לרעת ישראל. בהתמודדות רעיונית-פוליטית זו, המתנהלת, לפחות מבחינתה של ישראל, תחת לחץ הזמן, אנו מנוס מלראות בעמדות הערביות הנוקשות — כפי שבאו לביטוי גם בדברי הנשיא סאדאת בכנסת — נתון בריקיימא ובעל

אחד מהישגיו המרשימים ביותר של הנשיא סאדאת — הישג אשר אולי לא נתפס עדיין בכל היקפו — היה מידת השפעתו על דרך החשיבה הפוליטית של הציבור בישראל. ניתן היה להשוות את אופן גיבוש העמדות הפוליטיות בציבור הישראלי טרם ביקור סאדאת למעין זר-קור, המשייט על פני במה חשוכה, ומת-עקב מדי פעם על אחד המיכשולים (ה-רבים) או הסיכויים (המועטים) בדרך ל-סיום הסיכסוך. מובן, כי בטכניקה זו של איבחון ותפיסה פוליטיים אובדים בהכרח הפרופורציה ויחסי-הגודלים בין הגורמים השונים הפועלים בשטח. ביקור סאדאת בישראל כמו הפעיל את מתן האורות ה-ראשי והזירה המזרח-תיכונית הוצפה ב-אחת באור מלא: לא התגלו נתונים בלתי-ידועים; ואולם כל הנתונים הידועים קיבלו את הפרופורציה והגודל היחסי ה-נכונים.

לשון אחר: נדחקו לשוליים כל הבעיות הראויות לכך — שאלות שבנוהל, באמו-נות קדומות ובסמנטיקה. צומצמו למידתן הריאלית השאלות הנושאות אופי של מחוה מעצם מהותן (נכונות להידברות ישירה, הכרה מדינית בישראל וביברות, לגיטי כבוד וטכס הדדיים וכו'). במרכז הזירה נותרו — במלוא שיעור היקפן ה-עצום — בעיות היסוד של הפוליטיקה ה-איזורית: מהי הגדרת הבטחון הנדרש עליידי ישראל (וכן עליידי מדינות ערב, הגם שבלשון רפה יותר)? האם החזקת כל השטחים המוחזקים — בהנחה ש-החזקתם נחוצה אך ורק לצרכי ביטחון-כפי שהשתמע מדברי ראש-הממשלה (ו-משתיקתו) בנושא זה — הינה הדרך ה-יחידה להבטחת בטחון ישראל? כיצד תפתר בעיית "ערביי ארץ-ישראל" (כלשון ראש-הממשלה) או "הבעייה הפלסטינית" (במינוח המקובל)?

„מתוך ההריסות“ (ציור של משה גת)

הצבאי (הקשר ביניהם הוא בלתי ניתק), הן בתחום האיכותי-אנושי, והן בתחום הכמותי (וכמות ניתנת להיתרגם לאי-כות) — פועל הזמן לטובת מדינות ערב. הסיכוי היחיד של מדינת ישראל לשמור על מעמד צבאי שימנע החרבתה והשמד-תה — אם לא יושג דוקיום בשלום — מצוי בפיתוח מקורות עוצמה ונשק בלתי-קונבנציונליים.

ממשות ריאלית ביותר, בין אם נאהב את ובין אם לאו. לשון אחר: במחשבה ה-איסטרטגית רחוקת-הטווח עומדת ישראל בפני ברירה קשה: עליה להתקרב, ואולי אף להגיע, כמעט עד קו העמדות הנקרי טות בידי מדינות ערב המתונות ובלבד שיהא בכך משום הבאת הסדר יציב ל-מזרח-התיכון ולגיטימציה כללית לקיום מדינת ישראל באיזור. ולא — על ישראל

למותר הוא לחזור ולציין עד כמה קשה היא מציאת התשובות לבעיות; קל וחור-מר עד כמה בלתי-אפשרית היא מציאת התשובות הקבילות על כל הצדדים. עם זאת, שומה על מדינת ישראל לזרוק עז-מה מגוד להתמודדות רעיונית-פוליטית זו במהירות וללא סחבת, באשר שעון הזמן

הנשיא סאדאת, בעצם ביקורו בישראל, הוכיח בעליל את נכונותו להסיק את המסקנות המתחייבות ממצב זה. גם ראש ממשלת-ישראל חייב יהיה להחליט ו-לפעול בהתאם. גם אי-קבלת החלטה — כמוה כהחלטה.

אם לשוב לתחילתה של הרשימה הרי ברור כי שאלת הגבולות, ולא כל שכן שאלת הפתרון של „ערביי איי“ — מקב-לים ממדים ומשמעות שונים לחלוטין על רקע האיום (או הסיכוי) הגרעיני. זוהי הבעייה האמיתית העומדת כיום ביסוד הסיכסוך המזרח-תיכוני והיא היא קנה-המידה ומכשיר המדידה הנכונים לגיבוש הפתרונות הפוליטיים.

אברהם גל, ירושלים

התמימות וראיית הלב

פנימית בעולם הערבי. אפשרויות התימ-רון של האמריקאים מסתבכות, שכן עד עתה היה עליהם לתמרן בין מדינות ערב לישראל, מעתה יהיה עליהם לתמרן בין ישראל למצריים, בין מצריים למדינות ערב המתונות, בין מצריים לקיצוניות, בין המתונות לקיצוניות ובין ישראל למדינות הקיצוניות. מעתה יהיו המגעים, ללא ספק, מורכבים ועדינים הרבה יותר משהיו בעבר. כמורכן ניתנה לסובייטים הזדמנות לחדור שוב לאיזור, כשותפים פעילים יו-תר לאמריקאים. אני מוכן אף להסתכן בהשערה, כי ברית-המועצות שוקלת ב-ימים אלה את חידוש יחסיה הדיפלומא-טיים עם ישראל ולא אתפלא אם פעילות בכיוון זה תיזכה להסכמתם האילמת של הסורים ושל הפלסטינים.

ארצות-הברית שליטה בהתפתחויות ופי-קוח על מעורבותה של ברית-המועצות. בא סאדאת ועינער את האיזון הזה. עיר-עור האיזון בא לידי ביטוי באופנים ה-באים:

● מסתמן תהליך של פירוד ויריבות

לו המעורבים האחרים. לפני שהגיע הנשיא המצרי לירושלים שרר איזון מסויים במרחב, שהבטיח ל-

ברצוני להתייחס לשני מאמרים של אורי אבנרי („העולם הזה“ 2100) — „ריפוי בהלם חשמלי“, „להחליט“. אני חייב לציין שקל לי יותר להבין את ההגיון שמאחרי התנגדותם של ה-פלסטינים למעשהו של אל-סאדאת, מ-אשר את ההגיון של המעשה עצמו ואת התלהבותו של אבנרי ממנו. אני רואה גאונות כלשהי במהלכו של סאדאת, מ-עבר ל„גאונות“ של מהמר. ואם היתה כאן מלכודת, והרי שסאדאת ניכנס לתוכה יחד עם בגין. זה שייחלץ ממנה ראשון הוא שיזכה, וכלל לא ברור אם יהיה זה הנשיא המצרי.

עם ישראל לא ייקרא להחליט החל-טות, כי לא יהיה צורך זאת. ומוטב כך, שכן ניתן להניח שהודות לסאדאת היה עם ישראל מקבל החלטות גרועות. אך, כאמור, קרוב לוודאי שישראל לא תצטרך להכריע, בגלל השירותים הטובים של ארצות-הברית, ברית-המועצות ומדינות ערב הקיצוניות.

בגין לא ניכנס למלכודת. ניתן היה לכנות את מעשה סאדאת מלכודת, לו היה מתואם ומוסכם על דעת כל הער-בים. אולם, „מלכודת“ זו תתגלה במלכו-דת מדומה לבגין וכמילכוד ממשי לסא-דאת. בגין לא יצטרך לומר, „לא“ לסא-דאת. את „העבודה השחורה“ יעשו בשבי-

● יתגלה צורך להגיע לאיזון הדדי חדש ברמה המעצמתית. הוא יבטא בהסכם חדש על חלוקת ההשפעה בין המעצמות. ברמה המזרח-תיכונית פירוש הדבר חזרה למצב הקודם — בשלב הראשון ללא מצ-ריים — ומוות איטי ליוזמת סאדאת; דהיינו: חזרה לרעיון ההסדר בשלבים ושימוש באיום-מלחמה כבנשק טאקטי. הפעם תוענק למדינות הערביות תמיכה מאסיבית יותר של ברית-המועצות, לעו-מת „לחץ“ אמריקאי מוגבר-יחסית ש-יופעל כדי להשיג מתינות ישראלית.

● היריבות הפנימית בעולם הערבי תכ-ניס את סאדאת למילכוד. המוצא היחיד שישראל לו יהיה הסכם נפרד עם ישראל. יהיה זה פיתרון לטווח-קצר בלבד. המיל-כוד יבטא בכך שהנשיא המצרי, שלא נהנה מתמיכה ערבית מספקת, לא יוכל לשכנע את ישראל לוותר למדינות ערביות

* ניתוחיו של אבנרי היום מזכירים את מאמריו הנלהבים על יצחק רבין, כש-זה נבחר לכהונת ראש-הממשלה. היתה זו אמונתו התמימה של אורי אבנרי, שחשב כי רבין, למרות אופיו ומעמדו הפוליטי, יהיה מסוגל להביא לשינוי בו רצה עם ישראל.

(המשך בעמוד 13)

גד גזית, חל-אביב

יונה מרחפת מעל ראשו של סאדאת בשונו לקאהיר מירושלים